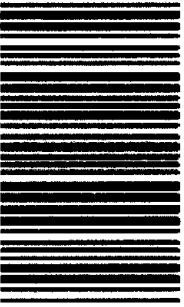

738

F

738F

نام
نام خانوادگی
محل امضاء

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
سازمان سنجش آموزش کشور

اگر دانشگاه اصلاح شود مملکت اصلاح می‌شود.
امام خمینی (ره)

آزمون دانش‌پذیری دوره‌های فراگیر «کارشناسی ارشد» دانشگاه پیام نور

رشته‌ی زبان و ادبیات عربی - ادبیات عربی (کد ۱۳۶)

مدت پاسخگویی: ۱۲۰ دقیقه

تعداد سؤال: ۸۰

عنوان مواد امتحانی، تعداد و شماره سؤالات

ردیف	مواد امتحانی	تعداد سؤال	از شماره	تا شماره
۱	نقد ادبی و مکاتب نقدی	۲۰	۱	۲۰
۲	مباحث صرفی و نحوی	۲۰	۲۱	۴۰
۳	شعر عربی از آغاز تا پایان دوره اموی	۲۰	۴۱	۶۰
۴	نثر عربی از آغاز تا پایان دوره اموی	۲۰	۶۱	۸۰

آذر ماه سال ۱۳۹۲

نمره منفی ندارد.
استفاده از ماشین حساب مجاز نمی‌باشد.

- ■ عَيْنُ الْمُنَاسِبِ لِلْجَوَابِ عَنِ الْأَسْئَلَةِ التَّالِيَةِ (١ - ٢٠)
- ١- عَيْنُ الصَّحِيحِ عَنِ غَايَةِ الْعَمَلِ الْأَدْبِيِّ:
- (١) إِنَّهُ غَايَةٌ فِي ذَاتِهِ!
- (٢) لِغَايَةِ الْعَمَلِ الْأَدْبِيِّ بِنَاتًا!
- (٣) إِعْطَاءُ الْحَقَائِقِ الْعَقْلِيَّةِ!
- (٤) التَّحَدُّثُ عَنِ النُّهْضَاتِ الصَّنَاعِيَّةِ!
- ٢- عَيْنُ الْخَطَأِ:
- (١) لِأَنَّ لِكُلِّ أَدِيبٍ أَصِيلٍ مِيزَاتٍ أَوْ لَهَا شَخْصِيَّةً!
- (٢) طَرِيقَةٌ تَدْوُلُ الْمَوْضُوعَ مِنَ الْمُبَاحِثِ الَّتِي تَعُودُ إِلَى شَخْصِيَّةِ الْمُبْدِعِ!
- (٣) لَا يَقْتَصِرُ طَائِعُ الشَّخْصِيَّةِ إِلَّا عَلَى النَّظَرَةِ الشَّعُورِيَّةِ إِلَى الْكُونِ وَ الْحَيَاةِ!
- (٤) إِنَّ اخْتِيَارَ الْأَلْفَاظِ وَ التَّعْبِيرِ عَنِ الْمَوْضُوعِ يَرْتَبِطَانِ بِشَخْصِيَّةِ الْمُؤَلَّفِ تَمَامًا!
- ٣- عَيْنُ الْخَطَأِ فِي الْحُكْمِ عَلَى الشَّعْرِ بِنَثْرِهِ:
- (١) لِنَقْدِ الشَّعْرِ الصَّحِيحِ يَجِبُ أَنْ نَنْثُرَهُ ثُمَّ نَحْكُمَ عَلَيْهِ!
- (٢) فِي نَثْرِ الشَّعْرِ يَفْقَدُ التَّعْبِيرُ جِزَاءً مِنْ إِيقَاعِهِ الْمَوْسِيقِيِّ!
- (٣) لَوْ جُعِلَ الشَّعْرُ نَثْرًا لَا يَفِي بِتَصْوِيرِ الْحَالَةِ الشَّعُورِيَّةِ الَّتِي مَرَّتْ بِالشَّاعِرِ!
- (٤) هَذِهِ طَرِيقَةٌ غَيْرُ مَأْمُونَةٍ، لِأَنَّهَا تُخْرِجُ مِنَ الْحِسَابِ ذَلِكَ التَّنَاسُقِ التَّعْبِيرِيِّ الْخَاصَّ!
- ٤- عَيْنُ التَّرْتِيبِ الصَّحِيحِ فِي ظُهُورِ فُنُونِ الْعَمَلِ الْأَدْبِيِّ مِنَ الْأَقْدَمِ إِلَى الْأَحْدَثِ:
- (١) الْمَأْسَاءُ - التَّرَاجِمُ - الْقِصَّةُ
- (٢) الشَّعْرُ - الْمَلْحَمَةُ - الْقِصَّةُ
- (٣) الْأَقْصُوصَةُ - الْمَلْهَاءُ - الشَّعْرُ
- (٤) التَّمَثِيلِيَّةُ - الْأَقْصُوصَةُ - التَّرْجُمَةُ
- ٥- عَيْنُ الْخَطَأِ: إِنَّ الْإِيْقَاعَ وَ التَّصَوُّرَاتِ الْخِيَالِيَّةِ فِي الشَّعْرِ .....
- (١) يَسَاعِدَانِ الْأَلْفَاظَ عَلَى اسْتِفَادَةِ الْأَنْفَعَالِ لِأَنَّ الْأَلْفَاظَ وَحْدَهَا لَا تَكْفِي فِي التَّعْبِيرِ!
- (٢) يَسْتَعِينُ بِهِمَا الشَّاعِرُ لِاسْتِكْمَالِ تَعْبِيرِهِ، لِأَنَّهُ لَا يَجِدُ فِي الْأَلْفَاظِ الْكِفَايَةَ!
- (٣) فَضْلَتَانِ يُمْكِنُ اسْتِعْنَاءُ الشَّاعِرِ عَنْهُمَا، فَالْفِظُ نَفْسَهُ يَدُلُّ عَلَى التَّعْبِيرِ!
- (٤) وَسَيَلْتَانِ تَنْسِبُهُنِ الْأَدْوَاتِ الْجَسْمِيَّةِ فِي إِقَاءِ الْمَشَاعِرِ!
- ٦- عَيْنُ نَظَرَةِ «سَيِّدِ قَطْبٍ» عَنِ اللَّفْظِ:
- (١) الْمَعَانِي مَلْقَاءٌ عَلَى قَارِعَةِ الطَّرِيقِ، كَمَا كَانَ يَرَى الْجَاحِظُ!
- (٢) لَيْسَ الشَّأْنُ فِي إِيرَادِ الْمَعَانِي وَ إِنَّمَا هُوَ فِي جُودَةِ اللَّفْظِ وَ صِفَاتِهِ!
- (٣) تَزْوِيقُ الْعِبَارَةِ وَ أَلْفَاظِهَا يَكْمُنُ وَرَاءَهُ كَثِيرٌ مِنَ التَّزْوِيرِ فِي الشَّعْرِ!
- (٤) اللَّفْظُ هُوَ وَسَيَلْتُنَا الْوَحِيدَةُ إِلَى إِدْرَاكِ الْقِيَمِ الشَّعُورِيَّةِ فِي الْعَمَلِ الْأَدْبِيِّ!
- ٧- عَيْنُ الصَّحِيحِ: الْمَهْمُ فِي رَسْمِ شَخْصِيَّاتِ الْقِصَّةِ هُوَ .....
- (١) نَوْعُ الْحَادِثَةِ وَ ضَخَامَتِهَا!
- (٢) لَوْنُ الشَّخْصِيَّةِ وَ عَظَمَتِهَا!
- (٣) طَرِيقَةُ تَتَابُلِ الْمَوْضُوعِ وَ السَّيْرِ فِيهِ!
- (٤) الْاسْتِعَانَةُ بِالْمَلَامِحِ الْخَارِجِيَّةِ وَ الدَّخْلِيَّةِ فِي رَسْمِهَا!

- ٨- عَيْن الصحيح عن ميزات القصة و الأفضوصة:
 (١) إنهما تختلفان في الطّبيعة و المجال!
 (٢) إنهما تعالجان فترات من الحياة بالتفاصيل!
 (٣) إنّ القصة تدور على محور واحد في خط سير واحد!
 (٤) إنّ الأفضوصة لا بدّ أن يكون لها بدء و نهاية للوصول إلى غاية مرسومة!
- ٩- عَيْن ما ليس من ميزات التمثيلية:
 (١) كونها مقيدة بقيد الزمن!
 (٢) انحصار طريقة التعبير فيها على الحوار!
 (٣) عدم تناولها الجزئيات و تسلسلها!
 (٤) كونها حرّة في اختيار المجال الذي تقع فيه حوادثها!
- ١٠- عَيْن ما ليس من غايات النقد الأدبي:
 (١) تحديد مدى تأثر العمل الأدبي بالمحيط!
 (٢) تصوير سمات صاحب العمل الأدبي!
 (٣) تعيين مكان العمل الأدبي في المجتمع!
 (٤) تقويم العمل الأدبي من الناحية الفنيّة!
- ١١- عَيْن الصحيح للفراغ: إنّ المنهج ..... يقوم على التأثير أولاً ثم على القواعد الفنيّة الموضوعية!
 (١) التاريخي (٢) الفنيّ (٣) النفسي (٤) المقارن
- ١٢- عَيْن الصحيح للفراغين: إنّ ابن سلام الجمحي في كتابه «طبقات الشعراء» تطرّق إلى المنهج ..... و .....!
 (١) النفسي/ الفنيّ (٢) التاريخي/ الفنيّ (٣) التاريخي/ النفسي (٤) الكامل/ التاريخي
- ١٣- عَيْن الصحيح عن الفرق بين «دلائل الإعجاز» و «أسرار البلاغة»:
 (١) تأثر في الأول بالفلسفة الإغريقية فقررّ نظريّة النظم في الثاني!
 (٢) فضل الكاتب في الأول المعنى على اللفظ و في الثاني خلافه!
 (٣) الأول فيه قواعد فنية و في الثاني قواعد نفسيّة!
 (٤) منهج الكتاب الأول نفسي و الثاني فني!
- ١٤- عَيْن الصحيح للفراغ: ليس من أخطر مخاطر المنهج التاريخي .....
 (١) الأحكام الجازمة!
 (٢) الاهتمام بقيمة الخصائص و البواعث الشخصية!
 (٣) الاستقراء الناقص!
 (٤) التعميم العلمي على طريقة العلوم الطبيعيّة!
- ١٥- عَيْن الصحيح للفراغ: أوّل مؤلّف سلك المنهج التاريخي سلوكاً حقيقياً هو .....
 (١) أحمد أمين! (٢) طه حسين! (٣) طه أحمد إبراهيم! (٤) عبدالوهاب عزّام!
- ١٦- عَيْن ما ليس من المصادر للعصر الجاهلي:
 (١) الصناعتين (٢) المفضلّيات (٣) كتاب الأغاني (٤) جمهرة أشعار العرب
- ١٧- عَيْن الصحيح للفراغ: إنّ أقدم شعر وصل إلينا عن الجاهلية يعود إلى ..... سنة قبل البعثة!
 (١) أربعمائة (٢) مائتي (٣) ثلاثمائة (٤) مائة
- ١٨- عَيْن الجواب الخطأ: إنّ المنهج النفسي يتكفّل بالإجابة على الموضوع التالي:
 (١) القيم التعبيرية في العمل الأدبي!
 (٢) ملاحظة دلالة العمل الأدبي و استنتاجها!
 (٣) طبيعة عمليّة الخلق الأدبي من الوجهة النفسيّة!
 (٤) تأثر الآخرين بالعمل الأدبي عند مطالعته!

- ١٩- **عين الصحيح للفراغ:** الفكرة الرئيسية التي تبرز في «أسرار البلاغة» هي أن .....
 (١) الإيقاع و الموسيقى في مفردات النصّ يؤثران على أدبيّة النصّ!
 (٢) مقياس الجردة الأدبية تأثير الصور البيانية في نفس متذوقها!
 (٣) على القارئ أن يستعين بالمناهج النقدية لتذوق النصّ!
 (٤) الألفاظ المنتخبة أهمّ شيء في التأثير على المخاطب!
- ٢٠- **عين الصحيح:** من كلام العقاد عن ابن الرومي: «مزاجه و أثره في إسرافه في كلّ شهوات النفس والجسد ... و أثره في وسوسته و أثر هذه الوسوسة في استطراداته الشعرية» يشير هذا الكلام إلى المنهج .....
 (١) النقدي! (٢) التاريخي! (٣) المتكامل! (٤) النفسي!

مباحث صرفي و نحوي

■ ■ **عين الصحيح في الإعراب و التحليل الصرفي (٢١ - ٢٦)**

- ٢١- ﴿أفأنت تسمع الصمّ أو تهدي العمي...﴾:
 (١) الصمّ: جمع تكسير (مفردة: أصمّ، مذكّر) - مشتق و اسم تفضيل (مصدره: صمم) - معرب - صحيح الآخر - ممنوع من الصرف/ مفعول به و منصوب
 (٢) تسمع: للمخاطب - مزيد ثلاثي بزيادة حرف واحد من باب إفعال - صحيح و سالم - متعدّد - مبني للمعلوم / فعل مرفوع و فاعله الضمير المستتر فيه وجوباً تقديره «أنت»
 (٣) العمي: اسم - جمع تكسير (مفردة: أعمى، مذكّر) - مشتق و صفة مشبهة (مصدره: عمي) - معرّف بال - معرب - منقوص - منصرف / مفعول به و منصوب تقديرأ
 (٤) تهدي: مضارع - مجرد ثلاثي - معتل و ناقص (له إعلال الإسكان بنقل الحركة) - مبني للمعلوم - معرب / فعل مرفوع محلاً و فاعله الضمير المستتر فيه وجوباً، و الجملة فعلية
- ٢٢- «أيها الناس؛ كلّ امرئ لاق ما يفرّ منه في فراره!»:
 (١) ما: اسم غير متصرف - موصول عامّ أو مشترك - معرفة - مبني على السكون / مضاف إليه و مجرور محلاً
 (٢) امرئ: مفرد، مذكّر - جامد - نكرة - معرب - منقوص - منصرف / مضاف إليه و مجرور بكسرة مقدّرة
 (٣) لاق: مفرد مذكّر - مشتق و اسم فاعل (مصدره: لقي) - نكرة - معرب - مقصور - منصرف / خبر شبه جملة و مرفوع بضمّة مقدّرة
 (٤) الناس: جامد و غير مصدر - معرّف بال - معرب - صحيح الآخر - منصرف / عطف بيان و مرفوع بالتبعية للفظ المتبوع «أي» على خلاف الأصل في الاتباع

- ٢٣- « إنا معاشر الأنبياء أمرنا أن نكلم الناس على قدر عقولهم! »:
- (١) نكلم: مضارع - مزيد ثلاثي من باب تفعيل - صحيح و سالم - متعداً / فعل منصوب بحرف «أن»، و مع فاعله جملة فعلية و مصدر مؤول
  - (٢) أمرنا: للغائب - مجرد ثلاثي - صحيح و مهموز الفاء - مبني للمجهول / فعل و نائب فاعله الضمير المستتر، و مفعوله الثاني ضمير «نا» المتصل
  - (٣) قدر: اسم - مفرد مذكر - معرف بالإضافة - معرب - صحيح الآخر - منصرف / مجرور بحرف الجر؛ على قدر: جار و مجرور متعلقهما فعل «أمرنا»
  - (٤) معاشر: جمع تكسير (مفردة: معشر، مذكر) - معرف بالإضافة - معرب - ممنوع من الصرف و لكنه يقبل الكسر بسبب إضافته / خبر مفرد لحرف «إن» و منصوب
- ٢٤- « فابت إلى فهم و لم أك أنبأ و كم مثلها فارقتها و هي تصفراً! »:
- (١) هي: ضمير منفصل مرفوع - للغائبة - معرفة - مبني على الفتح / مبتدأ و مرفوع محلاً، و الجملة اسمية، و حال و منصوب محلاً، و الرابط حرف الواو
  - (٢) أبت: فعل ماضٍ - للمتكلم وحده - مجرد ثلاثي - معتل و ناقص (و كذلك مهموز الفاء) - متعداً - مبني للمعلوم / فعل و فاعله ضمير التاء البارز، و الجملة فعلية
  - (٣) كم: اسم غير متصرف، من أدوات الاستفهام - نكرة - مبني على السكون / مشتغل عنه و مرفوع أو منصوب جوازاً على أنه مبتدأ أو مفعول به لفعل محذوف
  - (٤) أك: مضارع - للمتكلم وحده - مجرد ثلاثي - معتل و أجوف (إعلاله بالحذف) / فعل مجزوم و علامة جزمه حذف حرف العلة، و من الأفعال الناقصة، اسمه الضمير المستتر
- ٢٥- « أنت أخي ما لم تكن لي حاجة فإن عرضت أيقنت أن لا أخا ليا! »:
- (١) أخ: اسم - مفرد مذكر - جامد (مادته «أخي») - معرف بالإضافة - معرب - منقوص - منصرف / خبر مفرد و مرفوع بضمّة مقدّره
  - (٢) أيقنت: للمتكلم وحده - مجرد ثلاثي - معتل و مثال (إعلاله بالإسكان) - مبني للمعلوم / فعل جواب شرط و مجزوم محلاً، و فاعله الضمير البارز
  - (٣) ما: حرف شبیه بليس و هي من النواسخ - عامل - مبني على السكون / اسمها محذوف وجوباً / لم: حرف نفي و قلب و عامل جزم - مبني على السكون
  - (٤) أن: من الحروف المشبهة بالفعل، مخففة و عامل نسخ وجوباً، اسمها ضمير الشأن محذوف وجوباً و خبرها الجملة الآتية / لا: حرف نافية للجنس و عامل نسخ

- ٢٦- « جفوني و ام أجف الأخلَاء، إنني لغير جميل من خليلي مهمل!»: (١) غير: اسم غيرمتصرف، من أدوات الاستثناء - معرف بالإضافة - معرب / مجرور بحرف الجر؛ لغير: جار و مجرور و متعلقهما شبه فعل «مهمل» (٢) مهمل: مفرد مذكر - مشتق واسم فاعل (مصدره: إهمال) - نكرة - معرب - صحيح الآخر - منصرف / خبرد مفرد لحرف «إن» المشبهة بالفعل و مرفوع (٣) جفوا: ماضٍ - للغائبين - مجرد ثلاثي - معتل و ناقص (بدون إعلال) - لازم / فعل و فاعله ضمير الواو البارز، و جواز عود الضمير إلى المتأخر رفع النزاع (٤) الأخلَاء: جمع تكسير (مفردة: خليل، مذكر) - جامد - معرب - ممدود - منصرف / متنازع فيه و منصوب على أنه مفعول به للعامل الثاني، و للعامل الأول عوض بضميره

■ ■ عَيْنِ الصَّحِيحِ فِي الْجَوَابِ عَنِ الْأَسْئَلَةِ التَّالِيَةِ (٢٧ - ٤٠)

- ٢٧- عَيْنِ الصَّحِيحِ فِي الْجَمْعِ:
(١) فَتَاةٌ ← فَتَوَاتُ (٢) صَمَاءٌ ← صَمَاءَاتُ (٣) حُسْنَى ← حَسَنِيَّاتُ (٤) جَوْعَى ← جَوْعِيَّاتُ
- ٢٨- عَيْنِ الْخَطَأِ فِي النِّسْبَةِ:
(١) قَوَانِينٍ ← قَانُونِيَّ (٢) عَلِيَا ← عَلَوِيَّ (٣) سُلْحَفَاةٌ ← سُلْحَفِيَّ (٤) مُسْتَشْفَى ← مُسْتَشْفِيَّ
- ٢٩- عَيْنِ الْفِعْلِ الْمَعْرَبِ:
(١) رُمَ النَّجَاحِ وَ احْرَصَ عَلَى الصَّدَقِ وَ الْاسْتِقَامَةِ! (٢) اِرْعَيْنِ ذِمَامَ مَوَدَّةٍ مِنْ اتَّخَذَكَ خَلًا وَفِيًّا!
(٣) اِحْرَصَنَّ عَلَى حِفْظِ الْوَدِيعَةِ الَّتِي سَلَّمْتَ إِلَيْكَ! (٤) لَا تُعْرِضَنَّ عَنِ بَسَائِتِ الْعِلْمِ فَإِنَّهَا أَرْضِيَّةٌ لِلتَّنْمِيَةِ!
- ٣٠- عَيْنِ الْخَطَأِ (فِي الشَّرْطِ):
(١) إِذَا أُدْبِتِ حَقُوقَ الْآخَرِينَ سَعَدْتَ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ! (٢) إِنْ تُعْنِي فِي بُلُوغِي مَنَائِي فَلَكَ الشُّكْرُ كُلُّهُ!
(٣) لَوْ لَفِظْتَ الْكَلِمَةَ مِنَ الْقَلْبِ فَقَدْ وَرَدَتْ الْقَلْبُ! (٤) مَنْ نَادَمَ الْعُلَمَاءُ سَيُصْبِحُ مِنْهُمْ فِي النِّهَايَةِ!
- ٣١- عَيْنِ الْخَطَأِ:
(١) لِي مَائَةٌ دَلِيلٌ وَ نَيْفٌ فِي إِثْبَاتِ مَدْعَائِي!
(٢) فِي جَامِعَتِنَا أَلْفَانٌ وَ نَيْفٌ مِنَ الطُّلَبَةِ وَ الطَّالِبَاتِ!
(٣) إِنَّهُ طَلَبَ مِنِّي سَبْعِينَ وَ نَيْفًا مِنَ التَّوْمَانَاتِ!
(٤) كَتَبْتَ الْعَامَ الْمَاضِي أَرْبَعًا وَ نَيْفًا مِنَ الْمَقَالَاتِ!
- ٣٢- عَيْنِ مَا يَجِبُ فِيهِ تَقْدِيمُ الْمَبْتَدَأِ عَلَى الْخَبَرِ:
(١) لِكَلِمَةٍ قَصِيرَةٍ تَفِيدُ خَيْرًا مِنْ سَطُورٍ لَا فَائِدَةَ مِنْهَا!
(٢) عِنْدِي مِائَاتُ مَجَلَّدَاتٍ مِنَ الْكُتُبِ الْمَخْتَلِفَةِ لَمْ أُطَالِعْهَا إِلَى الْآنِ!
(٣) مَا بَالُ الْبَالِغِ الدَّرَجَةِ الْمَمْتَازَةِ إِلَّا الَّذِي يَطَّلِعُ دُرُوسَهُ بِدَقَّةٍ بَعْدَ أَنْ دَرَسَهُ الْمَعْلَمُ!
(٤) أَيْنَ الَّذِي يَرِيدُ وَ يَسْعَى فِيهِ مِنَ الَّذِي يَرِيدُ أَنْ يَصِلَ إِلَى مَطْلُوبِهِ دُونَ اجْتِهَادِهِ!

- ٣٣- عَيْن ما فيه الإضافة:
- (١) هذا يوم يذهب الطلبة فيه إلى جولة استطلاعية!
 (٢) ذلك مكان يذهب إليه الأطفال بشوق ليلعبوا!
 (٣) بدأ الحضور بالتصفيق حين دخل الخطيب القاعة!
 (٤) ذلك شهر أَلقت فيه المعلمة تلك المحاضرة القيمة!
- ٣٤- عَيْن الخطأ (عن النواسخ):
- (١) لا يفشى مكنونات قلبه مادام لم يجد أميناً!
 (٢) زلت سعيداً ما عشت في الصراط المستقيم!
 (٣) كنت مشتغلاً ببعض أعمالى فانشغلت عنك!
 (٤) سررتي أنك أصبحت لا تلتفت إلى كلام اللاهين!
- ٣٥- عَيْن «ما» عاملة عمل ليس:
- (١) ما قُدّم طلبٌ إليه إلا آذاه!
 (٢) ما وعد عمل به وإلا يصاب بالكآبة!
 (٣) ما إن يبدأ عملاً حتى ينتهي منه!
 (٤) ما هو ناسياً الوعود التي يعدها للآخرين!
- ٣٦- عَيْن الصحيح (عن المفعول له):
- (١) ما أعطيته نقوداً تظاهراً كاذباً في حاجته إليها!
 (٢) حيثته تحية حارة احتراماً منه إلي!
 (٣) نحب أن يكون لنا صيت حسن رغبة للشهرة!
 (٤) طلبت منه أن يغسل الأواني تعباً مني!
- ٣٧- عَيْن الحال المؤخرة وجوباً:
- (١) ما رأيته إلا مسافراً!
 (٢) جلس بين زملائه مبتسماً!
 (٣) كأنه المطر نازلاً الخيرات!
 (٤) أدى واجباته الدراسية كثيرة!
- ٣٨- عَيْن الصحيح (عن التوكيد):
- (١) إن أستاذي نفسه زرع في قلبي بذور الأمل!
 (٢) رجع الحاج أجمع كلهم من زيارة بيت الله يوم الخميس!
 (٣) سقطت اللوحتان كليهما عن جدار غرفة الاستقبال!
 (٤) غيرت مكان السجّادات كله تنسيقاً لسائر لوازم البيت!
- ٣٩- عَيْن التمييز منقولاً عن الفاعل:
- (١) نظمت الرسالة تهميشاً و قراءة المصادر!
 (٢) إنك تفوقت على رفقاءك علماً!
 (٣) كفى بالذهر واعظاً فإنه خير واعظ!
 (٤) العلم أحسن من الثروة بقاء!
- ٤٠- عَيْن «الفاعل» ضميراً مستتراً جوازاً:
- (١) نعم عيشاً حياتنا ما أقبل الدهر علينا!
 (٢) بعد أن زار مناطق تنزهية قد أنشأ سطوراً أدبية!
 (٣) قد نسيت كل ذكرياتي خلا ما واجهته في الجامعة!
 (٤) حبذا الكتاب يعلم كل سطره درساً مفيداً المتعمقين فيه!

■ ■ عَيْنِ الْأَصْحَاحِ وَالْأَدَقِّ فِي الْجَوَابِ لِلتَّرْجَمَةِ أَوْ الْمَفْهُومِ (٤١ - ٥٤)

۴۱ - « لِعَمْرُكَ مَا بِالْأَرْضِ ضَيْقٌ عَلَى امْرِئٍ سَرَى رَاغِبًا أَوْ رَاهِبًا، وَهُوَ يَعْقِلُ! »:

- (۱) به جان تو سوگند که برای انسانی که شبانه با رغبت یا بیم حرکت کند، چنانچه عقل بخرج دهد، در روی زمین تنگنایی نیست!
- (۲) سوگند می‌خورم که انسان اگر با عقل عمل کند زمین برایش تنگ نیست، اگرچه شب هنگام مسافرت کند، خواه راغب باشد خواه خائف!
- (۳) قسم به جان خودت، تنگی زمین محسوس نیست برای انسانی که حرکت کند و در تلاش باشد، حتی اگر از روی ترس باشد، از آنجا که عاقل است!
- (۴) به عمر تو قسم می‌خورم انسانی که چون تصمیم بگیرد حرکت کند و از شب نهراسد در حالیکه عاقلانه رفتار کند، تنگی زمین را احساس نمی‌کند!

۴۲ - « فَلَا أَتْرُكُ الْإِخْوَانَ، مَا عَشْتُ، لِلرَّدَى؛ كَمَا أَنَّهُ لَا يَتْرُكُ الْمَاءَ شَارِبُهُ! »:

- (۱) من هرگز دوستانم را تا پای جان رها نخواهم کرد، مانند نوشنده آب که آن را رها نمی‌کند!
- (۲) تا وقتی زنده‌ام، یاران را به دست مرگ نمی‌سپارم، همانگونه که نوشنده آب آن را رها نمی‌کند!
- (۳) همانطور که تشنه آب از آن دست بر نمی‌دارد، من نیز دوستان را ترک نخواهم کرد مگر آنکه بمیرم!
- (۴) من آنقدر به برادران وفا دارم که بدون آنها زندگی نکرده‌ام، گویی آنها آب هستند و من نوشنده آن!

۴۳ - « فَيَاكَ مِنْ ذِي حَاجَةٍ حِيلَ دُونَهَا وَ مَا كُلُّ مَا يَهْوَى امْرُؤٌ هُوَ نَائِلُهُ! »:

- (۱) عجب حاجتمندی که از حاجت خود منع شد، و هرآنچه را که انسان بخواهد دست یابنده بر آن نیست!
- (۲) تو عجب خواسته‌ای داری که به آن نرسیدی، غمگین مباش که انسان هرچه را بخواهد بدست نمی‌آورد!
- (۳) چه بسا خواسته‌هایی که از آن منع شدی، از آنجا که انسان بر تمام خواسته‌های خود دست یابنده نیست!
- (۴) بسا درخواست‌کننده حاجتی که مانعی برایش وجود دارد، و انسان به هر چیزی که بخواهد به آن نمی‌رسد!

۴۴ - « وَ إِنْ لِسَانَ الْمَرْءِ، مَا لَمْ تَكُنْ لَهُ حِصَاةً، عَلَى عَوْرَاتِهِ لَدَلِيلٌ! »:

- (۱) همانا زبان انسان که دارای خرد و عقل نباشد، دلیلی بر زشتیها و قبیح اوست!
- (۲) زبان انسان تا زمانی که عقلی نداشته باشد، بر عیوب و قبیح او دلالت می‌کند!
- (۳) پشتوانه زبان انسان باید اندیشه باشد، تا اینکه او را از انجام زشتیها دور کند!
- (۴) استفاده انسان از زبان خود بدون بکار بستن عقل دلیل بر عیبهای اوست!

۴۵ - « فَلَا تَكْتُمَنَّ اللَّهُ مَا فِي صَدْرِكُمْ لِيُخْفِي، وَ مَهْمَا يُكْتَمُ اللَّهُ يَعْلَمُ! »:

- (۱) آنچه را در قلبهایتان است از خدا پنهان مدارید برای آنکه مخفی بماند، هرچه از خدا پنهان داشته شود بدان پی می‌برد!
- (۲) هرگز نمی‌توانید راز دلتان را از خداوند پنهان کنید که آشکار نشود، هر قدر هم مخفی شود علم خداوند بر آن شامل است!
- (۳) هر آنچه را در قلبهایتان می‌گذرد مکتوم مدارید که پنهان نمی‌ماند، زیرا هر چه پوشیده داشته شود خداوند بر آن آگاه است!

- (۴) بخاطر خداوند، آنچه را که در درونتان وجود دارد ظاهر مکنید تا مخفی بماند، ولی حتی اگر پنهان شود خداوند آن را می‌داند!

۴۶- « متی تبعتها (الحرب)، تبعتها ذمیمه و تضر، إذا ضریتموها، فتضرم! »:

- ۱) هرگاه جنگ را برپا کنید آن را مذموم خواهید یافت، و اگر آن را تکرار کنید جسورانه بازمی‌گردد و شعله‌ور می‌شود!
- ۲) وقتی آتش جنگ را به پا کنید، بدترین کارها را شروع کرده‌اید، و چون یکدیگر را به آن تشویق کنید بی‌شک زیان خواهید دید!
- ۳) هر زمان که به دنبال جنگ و خونریزی باشید، جنگ ناپسند است، و اگر جنگیدن از عادات شما گردد، زندگیتان را خواهد سوزاند!
- ۴) جنگ همیشه مذموم و ناپسند است، هر زمان که برپا شود، و اگر به آن عادت کنید باعث ضرر و زیان شما می‌شود و آتش آن دامن شما را می‌گیرد!

۴۷- « و من يتبع، جاهداً، كلَّ عثرَةٍ يجدُها، و لا يسلم له الدهرُ صاحباً! »:

- ۱) کسی که تلاش خود را وقف اشتباهی کند، حتماً بر آن دست می‌یابد، و زندگی همراهان او را از او خواهد گرفت!
- ۲) اگر کسی در پی خطای دیگران باشد، به ناچار به آن می‌رسد، و روزگار هیچ رفیقی را برایش سالم باقی نمی‌گذارد!
- ۳) چه کسی همه لغزشها را با جدیت دنبال می‌کند تا آن را اثبات کند، در طی زمان هیچ دوستی بدون خطا و اشتباه نیست!
- ۴) هر کس مجدانه در جستجوی هر لغزشی باشد، آن را می‌یابد، و در طی روزگار هیچ دوستی که بدون لغزش باشد برای او نمی‌ماند!

۴۸- « أَلَمْ تَرَ أَنَّ الدَّهْرَ يَعْتَرُّ بِالْفَتَى وَ لَا يَسْتَطِيعُ الْمَرْءُ صَرْفَ الْمَقَادِرِ؟! »:

- ۱) مگر نمی‌بینی روزگار هر قدر عمر انسان را طولانی کند، عاقبت هلاکش خواهد کرد و انسان توانایی دفع او را ندارد؟! (۱)
- ۲) آیا هرگز دیده‌ای که روزگار به انسان نیرنگ بزند، در حالیکه انسان بر مقابله و رویارویی با مکر او قادر نیست؟! (۲)
- ۳) آیا ندیده‌ای که روزگار انسان را هلاک می‌کند، در حالیکه انسان بر دور کردن تقدیرها قادر نیست؟! (۳)
- ۴) مگر آگاه نیستی که روزگار پای انسان را می‌لغزاند، اما او هرگز نمی‌تواند تقدیرش را عوض کند؟! (۴)

۴۹- « و ما الناسُ إلاَّ عاملان: فعاملٌ يُتَبَّرُ ما يبني، و آخرٌ رافعٌ فَمِنْهُمْ سَاعِدٌ أَخَذَ بِنَصِيهِهِ وَ مِنْهُمْ شَقِيٌّ بِالْمَعِيشَةِ قَانِعٌ! »:

- ۱) مردم به دو شکل عمل می‌کنند، عده‌ای چنان کار می‌کنند که هر آنچه ساخته‌اند ویران می‌شود و بعضی دیگر بسوی موفقیت پیش می‌روند، پس عده‌ای در خوشبختی هستند و از زندگی خود لذت می‌برند و عده‌ای در نگون بختی خود به اندکی معیشتی قانع! (۱)
- ۲) عملکرد مردم در این دنیا دوگونه است، بعضی از مردم کاری نمی‌کنند پس خسران می‌بینند و برخی دیگر در تلاشند، پس ضرر نمی‌کنند، عده‌ای خوشبختند و بهره‌مند و عده‌ای نگون‌بخت هستند و از معیشت و زندگی بهره‌ای ندارند! (۲)
- ۳) مردم در کار کردن بیش از دو گروه نیستند، یکی آنچه را بنا می‌کند ویران می‌سازد و دیگری آن را افزاشته می‌کند، پس بعضی از آنها سعادتمند هستند و نصیب خویش را می‌گیرند و بعضی نگون‌بخت هستند و به زندگی قانع! (۳)
- ۴) از نظر نوع کار مردم دو دسته‌اند، عده‌ای می‌سازند و ویران می‌کنند و عده‌ای از تلاش خود سود می‌برند، پس بعضی از آنها سعادتمندند و از دنیا لذت می‌برند و بعضی دیگر با کمترین رفاه زندگی می‌کنند! (۴)

۵۰ - « ففَضُوا مَنَایَا بَیْنَهُمْ، ثُمَّ أَصْدَرُوا إِلَى كَلَامٍ مَسْتُوبِلٍ مَتَوْخِمٍ! »:

- (۱) اِنِّهْم اَنْفَدُوا مَنَایَا بَیْنَهُمْ، ثُمَّ رَجَعُوا یَسْتَعِدُّونَ لِلْحَرْبِ مَرَّةً اُخْرٰی!
- (۲) هُم یَتْرَاحُونَ بَیْنَ الْحَرْبِ وَالسَّلْمِ، فَتَارَةً یَقَاتِلُونَ وَ اُخْرٰی یَصَالِحُونَ!
- (۳) اِنِّهْم قَسَمُوا الْمَنَایَا، ثُمَّ لَمَّا تَخَلَّصُوا مِنَ الْحَرْبِ اَقْبَلُوا عَلٰی السَّلْمِ مَعَ اَعْدَائِهِمْ!
- (۴) هُم جَازُوا الْحَرْبَ وَ قَتَلُوا اَعْدَاءَهُمْ، ثُمَّ اَرْسَلُوا رِسَالَةَ الصَّلْحِ اِلٰی الْمُخْتَصِمِیْنَ!

۵۱ - « اَدْنَتْنَا بَیْنَهَا اَسْمَاءُ رَبِّ ثَاوِیْ یَمَلُّ مِنْهُ الثَّوَاءُ! »:

- (۱) كَانَتْ اَسْمَاءُ تُوَدِّنُ بَیْنَنَا وَ تَخْبِرُ اَنْ كُلَّ مَقِیْمٍ یَتَعَبُ الْمَرَّةَ بِاِقَامَتِهِ!
- (۲) اُخْبِرْتُ اَنْ اَسْمَاءَ قَصَدَتْ اَنْ تَرْحَلَ، فَقُلْتُ: لَا ثَاوِیْ اِلَّا مَمَلَّ بِثَوَانِهِ!
- (۳) سَمِعْتُ مَنَادِیًا كَان یُخْبِرُنِیْ بِالْبَعْدِ عَنِ اَسْمَاءِ، حَیْثَا اَیَّامٌ وَصَالِنَا، یَالِیْتَهَا لِمَتْنَتِهِ!
- (۴) اَعْلَنْتُ اَسْمَاءَ بِفِرَاقِهَا، مَا اَحْسَنَ الْاَیَّامَ الَّتِیْ اَقَامْتُ عِنْدِی، فَاِنْ اِقَامَتَهَا لَنْ تَمَلَّ!

۵۲ - « اَسَدٌ فِی اللِّقَاءِ وَرَدٌّ، هَمُوسٌ وَ رَبِیْعٌ، اِنْ شَمَرْتُ غَبْرَاءُ! »:

- (۱) فِی الْحَرْبِ بَعَطٌ شَجَاعٌ كَالْاَسَدِ وَ فِی السَّلْمِ الْقَاحِلَةُ كَرِیْمٌ یُعْطِی النَّاسَ كَالرَّبِیْعِ!
- (۲) لَمَّا یَلَاقِ الْعَدُوَّ یَحْمَرُّ وَجْهَهُ وَ تَبْطَأُ قَدَمُهُ وَ لَمَّا اَقْبَلَتْ عَلَیْهِ الْغَبْرَاءُ اسْتَعَدَّ لَهَا!
- (۳) هُوَ اَسَدٌ خَفِیْفُ الصَّوْتِ فِی مُوَاجَهَةِ الْاَعْدَاءِ وَ فِی اَیَّامِ الشَّدَّةِ لَهُ نَعْمٌ كَثِیْرَةٌ تَدْرُّ عَلٰی الْجَمِیْعِ!
- (۴) اِنَّهُ الْبَطْلُ الَّذِیْ یُقَاتِلُ الْعَدُوَّ اَسَدًا وَ یَقْتُلُهُ خَفِیًّا وَ لَمَّا تَوَاجَهَهُمْ حَرْبٌ غَبْرَاءٌ یَشْبَهُ الرَّبِیْعَ طَرَاوَةً!

۵۳ - « اَیْنَ الْمُلُوكِ اَنْذِیْنَ اَثَارُوا الْاَرْضَ وَ عَمَرُوهَا؟ قَدْ بَعُدُوا وَ نُسِیَ ذِكْرُهُمْ، وَ صَارُوا كَلَامِیَّ! »:

- (۱) كَجَایِنْدِ اَنْ پَادشَاهَانِ كِه دَر اَیْنِ سِرزَمِیْنِ بِه كَارِ وَ تَلَاشِ مِی پَرِدَاخْتَنْد؟ شَايِدْ نَامَشَانِ اَز یَاَدِ وَ خَاطِرِ رَفْتِه اسْتِ، مَانَنْدِ اَیْنِكِه هِرگَزِ بِه عَرِصَهٗ وَجُودِ نِیَاْمَدِه بَاشَنْد!
- (۲) اَنْ پَادشَاهَانِ كِه دَر زَمِیْنِ بِه خَرَابِیْ وَ اَبَادِیْ پَرِدَاخْتَنْد كَجَایِنْد؟ حَتْمًا خَیْلِیْ دُورِ گِشْتِه اَنْدِ وَ اَز اَذْهَانِ مَحُو شْدِه اَنْدِ، گُوبِیْ مَوْجُودِیْ هَسْتَنْدِ كِه هِرگَزِ نَبُودِه اسْت!
- (۳) كَجَایِنْدِ پَادشَاهَانِیْ كِه زَمِیْنِ رَا شَخْمِ زَدَنْدِ وَ اَبَادِشِ كَرْدَنْد؟ بِه رَاسْتِیْ كِه دُورِ شْدَنْدِ وَ یَاَدِشَانِ فَرَاْمُوشِ گِشْتِ وَ چُونِ مَوْجُودِیْ شْدَنْدِ كِه هِرگَزِ نَبُودِه اسْت!
- (۴) پَادشَاهَانِیْ كِه دَر زَمِیْنِ اِنْقِلَابِ كَرْدَنْدِ وَ بِه عَمْرَانِ اَنْ پَرِدَاخْتَنْد كَجَا رَفْتَنْد؟ گُوبِیْ كِه دُورِ گِشْتَنْدِ وَ اَز یَاَدِ رَفْتَنْدِ وَ بِه عَدَمِ پِیُوسْتَنْدِ وَ هِیچِ شْدَنْد!

۵۴ - « اِحْفَظْ مِنْ عَیُونِكَ مَا یَأْتُونَكَ بِهِ مِنْ اَخْبَارِ عَدُوِّكَ؛ وَ اِیَّاكَ وَ مَعَاقِبَةَ اَحَدٍ عَلٰی خَبَرِ اِنْ اَتَاكَ بِهِ اَتَهْمَتُهُ فِیْهِ! »:

- (۱) بِه اَنْ اَخْبَارِیْ اَز دَشْمَنْ اَعْتِمَادِ كَنْ كِه دَر مَقَابِلِ چَشْمَانْتِ دِیْدِه بَاشِی؛ وَ هَشْدَارِ دِهَنْدَهٗ خُودِ بَاشِ، مَبَادَا كَسِیْ رَا بِخَاطِرِ اَخْبَارِیْ كِه اُورْدِه مَتَّهْمِ كَرْدِه مَجَازَاتِ نَمَایِ!
- (۲) اَنْچِه رَا اَز اَخْبَارِ دَشْمَنْتِ بَرَايْتِ مِی رَسْدِ دَر مَقَابِلِ چَشْمَانْتِ نَكِه دَارِ؛ وَ هِرگَزِ هِیچِ كَسِ رَا بِخَاطِرِ خَبْرِیْ كِه اُورْدِه مَتَّهْمِ مَكْنِ تَا سَبَبِ شُودِ اَوْ رَا مَجَازَاتِ كَنِی!
- (۳) اَز جَاسُوسَانْتِ فِقْطِ اَنْ خَبْرَهَائِیْ رَا كِه دَر بَارَهٗ دَشْمَنْتِ اُورْدِه اَنْدِ بَیْذِیْرِ؛ وَ بَرِ حَذْرِ بَاشِ اَز اَیْنِكِه اَنِّهَا رَا بِخَاطِرِ خَبْرِیْ مَجَازَاتِ كَنِی وَ دَر مَوْرِدِ اَنْ مَتَّهْمِشِ نَمَایِ!
- (۴) اَنْچِه رَا جَاسُوسَانْتِ اَز اَخْبَارِ دَشْمَنْتِ بَرَايْتِ مِی اُورَنْدِ حَفْظِ كَنْ؛ وَ اَز مَجَازَاتِ كَسِیْ بِخَاطِرِ خَبْرِیْ كِه اِگَرِ اَنْ رَا بَدِهْدِ مَتَّهْمِ مِی شُودِ، بَايْدِ حَذْرِ كَنِی!

۵۵- « متى ننقل إلى قوم رحانا يكونوا في اللقاء لها طحيناً! ». عين الصحيح في مفهوم البيت:

- ۱) إذا انطلقنا إلى عدوتنا بأصحاب كالتأحونة، ينقلب العدو إلى الطحين!
- ۲) متى نروي إلى جماعة حكايات حروبنا، يصبح مغلوباً في الحرب معنا!
- ۳) في كل حين نحول الحرب إلى قوم العدو، يصبح كالطحين في مواجهته لنا!
- ۴) لو انتقلنا إلى ساحة الحرب و سيدنا يصاحبنا، ينهزم العدو في النضال كالذقيق!

۵۶- عين ما يختلف في المفهوم عن الباقي:

- ۱) فمدافع الريان عري رسمها خلقاً، كما ضمن الوحي سلامها!
- ۲) لمن طلل كالوحي عاف منازل عفا الرس منه، فالرئيس، فعاقلة!
- ۳) و جلا السيول عن الطول كأنها زبرٌ تجدد متونها أعلامها!
- ۴) لـخولة أطلال بريقة تهمد تلوح كباقي الوشم في ظاهر اليد!

۵۷- عين ما يشبهه تفرق الناقة بتفرق الشجرة:

- ۱) وليل كموج البحر أرخى سدوله علي، بأنواع الهموم، ليبتلي!
- ۲) و حدث بأن زالت بليل حمولهم كنخل من الأعراض غير منبوق!
- ۳) فـيا لك من ليل، كأن نجومه بأمرس كتان إلى صم جندل!
- ۴) فقلت له، لما تمطى بصلبه و أردف أعجازاً، و ناء بكل كل!

■ ■ عين الصحيح في التشكيل (۵۸ - ۶۰)

۵۸- « يا عين ما لك لا تبكين تسكاباً إذ راب دهر، و كان الدهر ريباً! »:

- ۱) عين - ما لك - تسكاباً - راب
- ۲) لك - تبكين - دهر - الدهر
- ۳) تسكاباً - راب - دهر - كان
- ۴) مالك - تبكين - راب - ريباً

۵۹- « ما كان الله ليجمعهم على ضلالة و لا يضرهم بالعمى، لا قتلت فأخاف على نفسي قصاص القاتل! »:

- ۱) الله - ليجمع - قصاص - القاتل
- ۲) قتلت - ضلالة - نفسي - قصاص
- ۳) يجمع - ضلالة - العمى - قتلت
- ۴) يضرهم - العمى - قتلت - أخاف

۶۰- « يا أهل العراق؛ ان الشيطان استبطنكم فخالط اللحم و الدم، ثم ارتفع فعشش و باض و فرخ! »:

- ۱) الدم - عشش - باض - فرخ
- ۲) اللحم - ارتفع - عشش - باض
- ۳) أهل - الشيطان - خالط - اللحم
- ۴) العراق - استبطن - خالط - الدم

■ ■ عَيْنِ الْأَصْحَحِّ وَالْأَلْفِ فِي الْجَوَابِ لِلتَّرْجَمَةِ أَوْ التَّعْرِيبِ أَوْ الْمَفْهُومِ (٦١ - ٧٧)

٦١- « إِنَّ الْأَمْثَالَ تَجْرِي فِي لُغَةِ التَّخَاطُبِ وَ أَحَادِيثِ النَّاسِ الْعَادِيَةِ، وَ قَلَّمَا حَبَّرَ أَصْحَابُ هَذِهِ الْأَحَادِيثِ لُغَتَهُمْ، فَكَثِيرٌ مِنْهَا يَخْلُو خُلُوءًا تَامًا مِنَ الْمَهَارَةِ الْبَيَانِيَّةِ! »:

(۱) ضرب المثلهایی که در زبان محاوره و بین مردم عادی رایج است، غالباً دارای محسنات بدیعی نیست، لذا بسیاری از آنها بدون استفاده از مهارتهای بیانی بکار رفته است!

(۲) غالباً ضرب المثلها در زبان عامیانه مردم و صحبتهای عادی آنها رایج است، و این دسته از مردم گفتگوهایشان را نمی آرایند، لذا در تعداد زیادی از آنها مهارتهای بیانی وجود ندارد!

(۳) ضرب المثلها در زبان محاوره و سخنان عادی مردم بکار می رود، و صاحبان این گونه سخنان معمولاً زبان خود را نمی آرایند، لذا بسیاری از این امثال کاملاً فاقد مهارت بیانی هستند!

(۴) سخنان مردم عادی در محاوره غالباً دارای ضرب المثلها است و مردم این طبقه به دنبال آراستن سخنهایشان نیستند، لذا عده زیادی از آنها هنگام سخن گفتن از مهارت بیانی استفاده نمی کنند و کلامشان خالی از صنایع بیانی است!

٦٢- « رَبِّمَا كَانَ مِنْ أَسْبَابِ تَفَوُّقِ الْخَطِيبِ عَلَى الشَّاعِرِ أَنَّهُ كَانَ يَدْعُو إِلَى السَّلْمِ وَ أَنْ تَضَعَ الْحَرْبَ بَيْنَ الْقَبَائِلِ الْمُتَخَاصِمَةِ أَوْ زَارَهَا، بَيْنَمَا كَانَ الشَّاعِرُ يَدْعُو إِلَى الْأَخْذِ بِالنَّارِ وَ إِشْعَالِ نَارِ الْحَرْبِ! »:

(۱) شاید دلیل تفوق داشتن خطیب بر شاعر دعوت او به صلح و تمام شدن جنگ در بین دشمنان بوده باشد، حال آنکه شاعر معمولاً به انتقام و جنگ افروزی فرامی خواند!

(۲) چه بسا خطیب از شاعر برتر باشد چون طرفدار صلح و آشتی و به پایان رسیدن جنگ در میان قبایل متخاصم است، اما شاعر برخلاف او منادی انتقام گیری و جنگ افروزی است!

(۳) دلیل برتر بودن خطیب بر شاعر این است که به دنبال صلح و تمام شدن جنگ در بین مردم است، اما شاعر در پی دعوت به انتقام و شروع آتش جنگ در بین قبایل است!

(۴) چه بسا از دلایل برتری خطیب بر شاعر این بود که او به صلح دعوت می کرد و به این که جنگ در بین قبایل دشمن به پایان برسد، در صورتیکه شاعر به انتقام گرفتن و شعله ور کردن آتش جنگ فرا می خواند!

٦٣- « الْكُهَّانَةُ كَانَتْ تَقْتَضِي أَنْ يَخْتَارَ الْكُهَّانُ الْفَاطِمَةَ تَوْعِزًا بِمَا يَرِيدُونَ دُونَ أَنْ تَفْصَحَ عَنْ شَيْءٍ مَفْهُومٍ، فَهَذِهِ الْحَرْفَةُ أَثْمَرَتْ ضَرْبًا مِنَ الْخَطَابَةِ كَانَ يَتَكَّى عَلَى السَّجْعِ! »:

(۱) غیب گویی نیازمند آن بود که پیشگو از کلماتی استفاده کند که منظور را فقط به کنایه و تلویح بیان کرده باشد نه آنکه آن را آشکارا به زبان آورد، همین امر نوع جدیدی از نثر را بوجود آورد که تکیه بر سجع کلام داشت!

(۲) کاهنی قضا می کرد که پیشگویان الفاظی ایهام دار بکار ببرند که تلویحاً بر خواسته آنان اشاره کند بدون آنکه صریحاً چیزی مشخص را بیان کند، این حرفه نوعی خطابه را بوجود آورد که بر سجع تکیه داشت!

(۳) پیشگویان به اقتضای شغل خویش در سخنان خود از کلماتی مبهم استفاده می کردند، تا منظور خود را فقط به کنایه بیان کنند بدون آنکه بوضوح از چیزی مشخص سخن بگویند، این حرفه باعث شد نوعی جدید از خطابه ایجاد شود که دارای سجع بود!

(۴) کهانت در بین غیبگویان اقتضای این را داشت که آنها برای بیان منظور خود بصورت مبهم و کنایه دار الفاظی را در خطبه های خویش بیاروند که فقط به منظور خود اشاره ای کرده باشند، این نوع کارها سبب شد نوع بدیعی از نثر مسجع بوجود آید!

۶۴- « الخُطب في العصر الجاهلي تختلف عنها في عصر صدر الإسلام؛ فالأخيرة أصبحت للخطبة فيه غاية واضحة دينية، أما الأولى فكانت جمل و عبارات لا رابط بينها!»:

(۱) خطبه‌های عصر جاهلی و صدر اسلام با هم متفاوتند؛ در دومی خطبه‌ها هدفمند و واضح هستند و حال اینکه در اولی فقط جمله و عبارت هستند بدون اینکه به هم مرتبط باشند!

(۲) خطبه‌ها در عصر جاهلی با خطبه‌های صدر اسلام تفاوت دارند؛ در عصر صدر اسلام خطبه دارای هدفی واضح و دینی شده بود، اما در عصر جاهلی جملات و عبارتهایی بود بدون اینکه پیوندی بین آنها باشد!

(۳) نوع خطبه در عصر جاهلی و در صدر اسلام دارای تفاوت‌های بسیاری است؛ اغلب خطبه‌ها در صدر اسلام دارای هدفی دینی بوده‌اند، در صورتیکه در عصر جاهلی خطبه‌ها در قالب جمله‌ها و عبارتهایی آمده‌اند که ربطی به هم ندارند!

(۴) خطبه‌های صدر اسلام اصلاً شباهتی به خطبه‌های عصر جاهلی ندارند؛ چه خطبه‌های صدر اسلام با هدفی دینی و مشخص ایراد می‌شدند، اما در عصر جاهلی خطبه‌ها بشکل عبارتهایی بودند که هیچ گونه ارتباطی بین آنها نبود!

۶۵- « أكبر الظن أن خطب الرسول (ص) أصابها ما أصاب خطب الجاهلية، فقد بعد العهد بينها وبين عصر التدوين، و لذلك لم يستطع الرواة أن يعطونا صورة وثيقة عن خطبته!»:

(۱) درباره خطبه‌های رسول (ص) گمان می‌رود که به مصیبت خطبه‌های جاهلی دچار شده‌اند، چون فاصله بین عصر رسول (ص) و عصر تدوین بسیار بود، بنابراین روایان توانایی ارائه شکی صحیح از خطبه‌های او را نداشتند!

(۲) ظن قوی می‌رود که خطبه‌های رسول (ص) هم به سرنوشت خطبه‌های جاهلی دچار شدند، چون فاصله زمانی آن عصر با عصر تدوین بسیار بود، و روایان منبعی از خطبه‌های رسول پیدا نکردند و نتوانسته‌اند آنها را بطور موثق ارائه کنند!

(۳) به ظن قوی خطبه‌های رسول (ص) به همان سرنوشت خطبه‌های جاهلیت دچار گشته است، چه فاصله بین آنها و عصر تدوین زیاد بود و بهمین جهت روایان نتوانستند شکی موثق از خطابه او به ما بدهند!

(۴) قوی‌ترین حدس درباره خطبه‌های رسول (ص) این است که آن هم مثل خطبه‌های جاهلی از بین رفته است، چون زمان تدوین خطبه‌ها از عصر رسول (ص) بسیار دور بود و روایت‌کنندگان نتوانسته‌اند با مدارک موثق چیزی از خطابه او را ثبت کنند!

۶۶- « ما سمعت متكلماً على منبر قط تكلم فأحسن إلا تمنيت أن يسكت خوفاً من أن يسيء، إلا زياداً فإنه كلما أكثر كان أجود كلاماً!»:

(۱) هیچ سخنرانی را ندیدم که سخنرانی کند و نیک سخن بگوید جز آنکه آرزو می‌کردم کلامش به پایان رسد تا مبادا سخنانش خوش‌آیند نباشد، مگر زیاد که برعکس دیگران وقتی بیشتر سخنرانی می‌کرد، کلامش شیواتر بود!

(۲) به کلام هیچ سخنرانی گوش نسپردم که قدرت او در خطابه بسیار باشد، و من آرزو کنم که کاش تمام کند از بیم آنکه از عهده آن برنیاید، مگر زیاد که او هرگاه زیاد سخن می‌گفت سخنانش بهتر می‌شد!

(۳) به سخنان هیچ سخنرانی گوش ندادم که در هنگام سخنرانی احسان می‌کرد مگر آنکه آرزو می‌کردم ادامه ندهد تا مبادا نیکی‌اش فاسد شود، بجز زیاد که هرچه بیشتر سخن می‌گفت کلامش بهتر بود!

(۴) هیچ سخنرانی را بر منبر ندیدم که سخن بگوید و نیک از عهده آن برآید جز آنکه آرزو داشتم ساکت شود از بیم اینکه خراب کند، بجز زیاد که او هر چه بیشتر پیش می‌رفت، سخنش بهتر می‌شد!

۶۷- « الواقعية و الاستطراد عنصران أساسيان في أعمال الجاحظ، فالذي يقرأ فيه يلاحظ حالاً من التشعث في التأليف!»:

- (۱) واقع‌گرایی و استطراد دو عنصر اساسی در آثار جاحظ هستند، لذا کسی که آثار او را بخواند حالتی از پراکندگی را در تألیف ملاحظه می‌کند!
- (۲) واقع‌گرایی و از شاخه‌ای به شاخه دیگر پریدن از خصوصیات مهم آثار جاحظ هستند، پس اگر کسی آن کتابها را مطالعه کند با پراکندگی و تنوع مواجه می‌شود!
- (۳) واقعیت و طرد کردن موضوع دو عنصری هستند که در آثار جاحظ به چشم می‌خورند، پس هر کس آثار او را بخواند نوعی پراکندگی را در کتابهای او ملاحظه می‌کند!
- (۴) رئالیسم و درباره موضوعهای مختلف سخن گفتن از عناصر مهم کتابهای جاحظ هستند، لذا آن کسی که کتابهای وی را خوانده باشد حالتی از بی‌نظمی در آثار او می‌بیند!

۶۸- « لقد تهذم إطار الحياة العربية القديم في العصر العباسي و حلّ محلّه إطار جديد، فقد أخذ الناس يعيشون معيشة حضرية مترفة لا تتصل بالبادية!»:

- (۱) چارچوب قدیمی زندگی عربی در دوره عباسی نابود شد و بجای آن چارچوبی جدید بنا گذاشته شد و مردم شروع کردند به زندگی مرفه و متنعمی که از بیابان نشینی دور بود!
- (۲) در دوره عباسی چارچوب قدیمی زندگی عربی فرو ریخت و جای آن را چارچوبی جدید گرفت، و مردم یک زندگی شهری تجملاتی را پیش گرفتند که به صحرانشینی ارتباط نداشت!
- (۳) چارچوب زندگی عربی قدیم در دوره عباسی بطور کامل تغییر کرد و در قالبی جدید قرار گرفت، پس مردم زندگی شهری و مرفهی را آغاز کردند که دیگر ارتباطی به بیابانگردی نداشت!
- (۴) در عصر عباسی چارچوب زندگی قدیم عربی کاملاً تخریب شد و به جای آن از قوانینی جدید پیروی شد و مردم نوعی زندگی متمدنانه و تجملتی را شروع کردند که با صحرانشینی بی‌ربط بود!

۶۹- « أقبل الكتاب المتصنعون في العصر العباسي على ثور رفعت الحواجز بينها و بين الشعر، ذلك بأن الملوك كانوا يحاولون أن يستخدموهم حتى تشتهر دولتهم بطرفهم الزخرفية!»:

- (۱) نویسندگان در عصر عباسی تمایل داشتند نثرهایی مصنوع بنویسند که با شعر فاصله‌ای نداشته باشد، چون پادشاهان به دنبال این بودند که با سخنان بدیع آنان حکومتشان شهرت یابد!
- (۲) در دوره عباسی بعضی کاتبان متبحر به نثرهایی که فاصله بین آنها و شعر از بین رفته بود روی آوردند، چون فرمانروایان در تلاش بودند تا آنها را برای مشهور ساختن دولت خویش بکار بگیرند!
- (۳) نویسندگان در دوره عباسی به نوشتن متنهایی پرداختند که بین آن و شعر تفاوتی نبود، چون پادشاهان تلاش می‌کردند که از شاهکارهای آنان برای مشهور ساختن حکومت خویش استفاده کنند!
- (۴) کاتبان منکلف در عصر عباسی به نثرهایی روی آوردند که موانع بین آن و شعر را از میان برداشت، و آن بخاطر این بود که پادشاهان سعی می‌کردند آنان را به خدمت خود درآوردند تا دولتشان با سخنان بدیع و آراسته آنها مشهور شود!

- ۷۰- « إن كان الدمع يطفئ غضبك، فهب لي عينين كأنهما غمامتا شتّى تبلان الصباح و المساء!»: (۱) اگر اشک چشم، غضب تو را از بین ببرد، از تو دو چشم می‌خواهم بسان دو ابر پراکنده که شب و روز ببارند! (۲) چنانچه اشک می‌تواند غضب تو را دور سازد، پس کاش دو چشم به من عطا کنی، که بسان دو ابر زمستانی شب و روز ببارند! (۳) چنانچه اشک، خشم را خاموش می‌کند، پس دو چشم به من بده که آن دو مثل دو ابر بارانی در زمستان شب و روز را مرطوب سازند! (۴) اگر اشک، خشم تو را خاموش می‌کند، به من دو چشمی عطا کن، که چون دو ابر باران‌زای زمستانی باشند که صبح و شب را نمناک کنند!
- ۷۱- « إن أبا العلاء المعري عقد لغة نثره تعقيداً لم يقع في وهم أحد من سابقه و لا معاصريه، حتى لتتحول جوانب من أعماله إلى ما يشبه الأحاجي!»: أبو العلاء معري ..... (۱) در نثر خود پیچیدگی‌هایی ایجاد کرده است، آن‌گونه که هیچ کس از پیشینیان و معاصران او تصور نمی‌کرد، بطوریکه بعضی از قسمتهای آثار او شبیه معما شده است! (۲) دارای نثری بسیار پیچیده است، بطوری که در ذهن هیچ یک از گذشتگان و معاصران وی تصور نمی‌شد، تا آنجا که قسمتهایی از آثار او به چیزی شبیه معما تبدیل شده است! (۳) زبان نثرش را به گونه‌ای پیچیده کرده است که نه در تصور کسی از پیشینیان او گنجیده است و نه کسی از معاصرانش، تا آنجا که قسمتهایی از آثار او به چیزی شبیه معما تبدیل شده است! (۴) زبان نوشتار خود را بسیار پیچیده ساخته است، هیچ یک از نویسندگان سابق یا معاصر وی این چنین تصور نمی‌کردند، بحدی که بعضی عبارتهای او بیشتر شبیه معماهای سخت است!
- ۷۲- « إن مقامات الحريري حكايات قصيرة تنقصها الحبكة القصصية و تسلسل الحوادث، يقصد بها تعليم الناشئة الأساليب الأدبية!»: مقامات حریری ..... (۱) حکایتهای کوتاه شده‌ای دارد که هیچ طرح داستانی یا توالی حوادث در آنها دیده نمی‌شود، و گاهی آموزش شیوه‌های ادبی در آنها منظور شده است! (۲) قصه‌هایی کوتاه است در حالیکه فاقد طرح یا ارتباط بین حوادث می‌باشد و با هدف آموزش اسلوبهایی ادبی به نوآموزان جمع‌آوری شده است! (۳) فقط داستانهای کوتاهی است که دارای گره داستان و ترتیب حوادث نیست، و منظور حریری آموختن شیوه‌های ادبی به نوجوانان است! (۴) حکایتهای کوتاهی است که طرح داستانی و پیوستگی حوادث را کم دارد، و هدف حریری از آنها، تعلیم اسلوبهای ادبی به نوآموزان است!

-۷۳ عین الصحیح:

- (۱) ظاهرة الطول ظاهرة جديدة لم يكن يعرفها العرب قبل العصر الأموي؛: پدیده اطناب پدیده ایست که عربها تا قبل از عصر اموی آن را نمی‌شناختند،
- (۲) إذا كانوا يوجزون في شعرهم و نثرهم جميعاً؛: چه در همه اشعار و متون خویش به اختصار سخن می‌گفتند،
- (۳) أما في هذا العصر فقد استمرت ظاهرة الإيجاز في الشعر؛: اما در آن دوره خلاصه‌گویی در سرودن شعر همچنان ادامه داشت،
- (۴) بينما حلت محلها ظاهرة معاكسة في النثر و هي وليدة التطور؛: در حالیکه پدیده‌ای کاملاً مخالف آن در نثر بوجود آمد که می‌شود گفت زاینده توسعه بود!

-۷۴ عین الخطأ:

- (۱) الشخصية الأدبية للأندلس لم تتكامل إلا في القرن الرابع؛: شخصیت ادبی اندلس فقط در قرن چهارم تکامل یافت،
- (۲) و قد كان الناس قبل ذلك يكتبون نثراً، لكن أحداً منهم؛: و مردم پیش از آن به نثر می‌نوشتند اما هیچ یک از آنها،
- (۳) لم يستطيع أن يرتفع بنثره إلى درجة؛: نتوانست نثر خویش را به درجه‌ای برساند،
- (۴) تجعله في صفوف كتاب العصر العباسي الممتازين؛: که آن را در رده‌هایی از کتابهای ممتاز در عصر عباسی قرار دهد!
- ۷۵ « نهضت عامی وسیعی را که فاطمیان بوجود آوردند، نهضت ادبی گسترده‌ای حمایت می‌کرد! »:

- (۱) إن نهضة الفاطميين الواسعة في العلوم قد تأيدت بواسطة نهضة أدبية واسعة!
- (۲) إن نهضة العلم الواسع الذي أنشأها الفاطميون كانت تؤيدها النهضة الأدبية الواسعة!
- (۳) النهضة العلمية الواسعة التي أوجدها الفاطميون كانت تؤازرها نهضة أدبية متسعة!
- (۴) النهضة العلمية المتسعة التي أحدثت بيد الفاطميين قد أزرتها النهضة الواسعة الأدبية!
- ۷۶ « بسیاری از نظامها وجود گروهی ارزشمند از شعرا و نویسندگان را برای دربار خود ضروری می‌دانند تا از هدفهای آنان دفاع کنند! »:

- (۱) كثير من الأنظمة ترى من الضروري وجود مجموعة نفيسة من الشعراء و الكتاب في بلاطهم لينافحوا عن غاياتها!
- (۲) هناك ضرورة لأغلب الأنظمة في وجود مجموعات نفيسة من الكتاب و الشعراء في مقراتهم ينافحون عن أهدافها!
- (۳) الضرورة الماسة لغالبية النظمات وجود مجموعات قيمة من الكتاب و الشعراء في البلاط ليدافعوا عن نواياها!
- (۴) إن الكثير من النظمات تعتقد بضرورة وجود مجموعة قيمة من الشعراء و الكتاب في مراكزهم ليدافعون عن مقاصدها!
- ۷۷ « این شهر در عصر اموی مهمترین محیط برای گسترش قلمرو شعر و شاعری بود! »:

- (۱) كانت هذه المدينة في العصر الأموي أهم بيئة لتوسع رقعة الشعر و الشاعرية!
- (۲) أصبحت البلدة هذه في العهد الأموي محيطاً أهم لتوسعة ميدان الشعر و الشاعرية!
- (۳) إن هذه المدينة صارت في عصر الأمويين بيئة مهمة لتوسيع رقعة الشعر و الشاعر!
- (۴) إن البلدة هذه تبدلت في عهد الأمويين إلى أهم محيط لتوسعة ميدان الشعر و الشاعر!

■ ■ عین الصحيح في التشكيل (۷۸ - ۸۰)

۷۸- « احذركم الدنيا، فاتها حلوة خضرة، حفت بالشهوات، لا تدوم حبرتها و لا تؤمن فجعتها! »:

(۱) الدنيا - فأنها - خضرة - فجعتها

(۲) خضرة - حقت - حبرتها - تؤمن

(۳) حلوة - حقت - الشهوات - حبرة

(۴) أخذر - حلوة - الشهوات - تدوم

۷۹- « ما نحن نشاهده يشير إلى قصائد من الكميت و ما اشتهرت به من طول و إطناب! »:

(۱) نحن - نشاهد - قصائد - الكميت

(۲) الكميت - اشتهرت - طول - إطناب

(۳) نشاهده - قصائد - اشتهرت - طول

(۴) يشير - الكميت - اشتهرت - إطناب

۸۰- عین الخطأ:

(۱) لسنأ نذري أي حكام و علماء يشير إليهم الكاتب،

(۲) إلا أن يكون قد أشار بذلك إلى بعض ما ترجم للعرب،

(۳) من كتب الهند التي يشبه البيروني ما فيها بصدف مخلوط بحزف،

(۴) أو بذر ممزوج ببعر أو بمهي مقطوب بحصى!

اخبار پيام نور

www.PnuNews.com